

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1914.

Första kammaren.

Nr 56.

Söndagen den 16 augusti.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.; och dess förhandlingar leddes av herr vice talmannen.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets under gårdagen bordlagda memorial och utlåtanden nr 23—26 ävensom statsutskottets samma dag bordlagda utlåtanden nr 92 och 93.

Föredrogs statsutskottets nästlidne dag bordlagda uttåtande nr 94, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statens övertagande i vissa fall av ansvar för krigsrisk för fartyg och last.

*Ang. statens
övertagande
av ansvar för
krigsrisk för
fartyg och
last.*

I anslutning till vad Kungl. Maj:t i en den 14 innevarande augusti avlättn, till statsutskottets förberedande behandling överlämnad proposition nr 271, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden samma dag, föreslagit, hade utskottet i nu föredragna utlåtande hemställt,

att riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att, där det för främjande av sjöfartens återupptagande funnes nödigt, tillsvidare ikläda staten ansvar för krigsrisk för fartyg och last i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som av tillkallade sakkunniga föreslagits.

Herr Lindley: Herr talman, mina herrar! Det föreliggande utlåtandet torde nog utgöra ett rekord i snabb behandling, ty från och med den dag, då Kungl. Maj:t tillkallade sakkunniga för frågans utredning, och tills den i dag föreligger på kamrarnas bord ha endast fyra dagar förflutit. Om detta är ingenting ont att säga, då ett ärende av så samhällsviktig och brådskande art föreligger. Det är dock nödvändigt att tillse, att frågan icke genom denna osedvanliga hast blir otillfredsställande löst.

Då jag läste Kungl. Maj:ts proposition och de sakkunnigas utlåtande i densamma, hade jag verkligen tänkt framlägga en motion i ämnet. Detta hindrades på grund av den snabba behandling, som frågan fått. Det finnes nämligen en passus i dessa sakkunnigas utlåtande, vilket Kungl. Maj:t har accepterat, men som jag icke helt kan gilla. Det står i utlåtandets sista stycke:

Första kammarens protokoll vid senare riksdagen 1914. Nr 56. 1

*Ang. statens
övertagande
av ansvar för
krigsrisk för
fartyg och
last.*

(Forts.)

»Emot erhållande av dylik krigsförsäkring bör emellertid enligt kommitterades mening vederbörande redare förplikta sig att på egen risk eller kostnad ansvara för dödsfall eller olycksfall på grund av krigsriskerna bland besättningen i samma omfattning, som nu allmänt tillämpade olycksfallsförsäkringar för besättning medgiva rätt till ersättning vid dödsfall och olycksfall på grund av andra i tjänsten förefallande omständigheter.»

Man frågar sig då: vad menas med »nu allmänt tillämpade olycksfallsförsäkringar»? Sjöfolket är ju den enda kategori av industriarbetare, som fortfarande är undantagen från den obligatoriska olycksfallsförsäkringslagen. Då skeppsredarna för ett antal år sedan försökte få hand- och halsjärnsrätt över sjöfolket, startade de ett slags registreringssystem, där sjöfolket skulle inregistreras, och tillika upprättades förhyrningsbyråer, genom vilka sjömän skulle kunna få anställning. Jag skall hoppa över dessa förhyrningsbyråers verkliga egenskap, som jag för övrigt förut har påpekat i en motion till riksdagen. Såsom ett surrogat för denna bundenhet lovade skeppsredarna dem då, att de skulle få olycksfallsförsäkring. Denna försäkring har, på grund av att den icke var obligatorisk utan endast frivillig, gång efter annan lett till, att sjöfolket icke fått ut de försäkringar, som lovats dem. Även har det hänt, att olycksfallsskada eller förlust av liv för sjömän icke medfört ersättning just på den grund, att det fartyg, på vilket de tjänstgjort, icke tillhört rederiföreningen. Det är nämligen så, att redaren kan tillhöra rederiföreningen med en del av sina fartyg men utelämnat en annan del, och följaktligen har rederiföreningen icke någon skyldighet att svara för de olycksfall som eventuellt kunna inträffa på sådana fartyg. Men dessutom förefinnas också andra slag av försäkringar, som i och för sig äro särdeles uppseendeväckande. Så t. ex. förläste jultiden 1910 i Gävlebukten fartyget Cedrik. Det var en upprörande olyckshändelse som väckte allmänt uppseende, då hela fartygsbesättningen totalt försvann, utan att man såg till en enda. Dessa människors efterlevande gjorde sedermera hemställda till rederiet att kunna utfå någon olycksfallsersättning för de omkomna, men fingo till svar att de icke kunde få något, därför att rederiet försäkrat sina ombordvarande i ett norskt bolag, »Skuld» på sådana villkor, att om det kunde bevisas att olyckan inträffat till följd av fel från rederiets sida, så att rederiet hade ansvaret och kunde ådömas utbetalning av försäkring åt de förlista, då skulle försäkringen utbetalas men icke annars. Rederiet hade följaktligen i detta fall endast velat skydda sig självt, men icke de ombordvarande. Det kan därför icke förvåna, att jag nu pekar på dessa brister, framför allt då de sakkunniga säga, att ansvar för dödsfall och olycksfall skall ske »i samma omfattning, som nu allmänt tillämpade olycksfallsförsäkringar för besättning medgiva rätt till ersättning vid dödsfall och olycksfall på grund av andra i tjänsten förefallande omständigheter». Det gäller då att noggrant övervaka dessa saker.

Jag medgiver emellertid att dessa förhållanden skola nog kunna ordnas och tryggas tillbörligt genom den utfästelse, som Kungl. Maj:t gjort i sin framlagda proposition, men till detta kommer dock någonting annat, som jag ber att här få påpeka. I det förslag, som här föreligger, har det utlovats, att fartyget, d. v. s. egendomen skall från statens sida tillförsäkras en extra riskgaranti, som skall skydda fartyget upp till 80 % av värdet och lasten eventuellt upp till 100 % av värdet, men besättningen och dess efterlevande medgives icke motsvarande skydd mot skada och dödsfall eller fångenskap och dylikt. Där om säges icke annat, än att de skola få ersättning enligt allmänt tillämpade olycksfallsförsäkringsgrunder.

*Ang. statens
övertagande
av ansvar för
krigsrisk för
fartyg och
last.*

(Forts.)

Saken brådskar, kan man ju säga, och det är jag villig erkänna. Men i trots av att frågan är av så brådskande art, behöver man likväl få någon förklaring från vederbörligt håll, huru man ämnar göra i dessa fall, innan man fattar definitivt beslut. Vi kunna icke anse såsom tillfredsställande den utfästelsen att lämna ersättning till skadade eller efterlevande, enligt den allmänna olycksfallsförsäkringslagens föreskrifter, när dessa sjömän dock iklätt sig en sådan extra risk, som här föreligger. Det är ju icke bara fråga om vanliga olycksfall, utan den extra krigsrisk, som även besättningen måste ikläda sig. Alltså kan det icke vara tillfredsställande, att, i händelse av dödsfall exempelvis till följd av att fartyget stöter på en mina, man giver de efterlevande den ersättning, som olycksfallsförsäkringslagen föreskriver; eller vilken ersättning skall exempelvis givas i sådant fall, att fartyget blir kapat? Det är ju meningen med föreliggande förslag, att även i dessa fall staten skall träda emellan och skydda fartyget och lasten nästan upp till fulla värdet. Men under hela den tid besättningens fångenskap varar — och det är väl antagligt, att det kommer att dröja en ansenlig tid innan man släpper lös besättningen — och under tiden få de bära lidandet och även den ekonomiska risken kastas på dem. Egendomen är skyddad, det måste villigt erkännas, men människornas skydd måste väl ändå framträda en liten smula mer tydligt, än här skett.

Då jag hoppas att här kunna få en tillfredsställande förklaring, huru man ämnar göra härmed, vill jag på sakens nuvarande stadium icke yrka på bordläggning.

Herr statsrådet Vennersten: Herr talman! Som den föregående talaren påpekat, har denna fråga måst behandlas synnerligen raskt. Det har ju varit tvingande omständigheter, som föranlett, att man icke kunnat iakttaga vanliga former, vare sig då det gällde utredningen eller frågans behandling här i riksdagen. Det gällde att lösgöra den stelnade företagsamheten och att skaffa åt vårt folk de förnödenheter, som på grund av det inträdda krigstillståndet antingen helt och hållet saknades eller på vilka vi lede brist. Man fick då icke söka att samtidigt genom en så grundlig behandling, som eljest varit erforderlig, lösa sådana

Ang. statens
övertagande
av ansvar för
krigsrisk för
fartyg och
last.

(Forts.)

frågor, som i samband med denna kunde komma upp. Följden har därför blivit, att säkerligen ett och annat kan invändas mot det föreliggande förslaget och särskilt mot de grunder, vilka man ämnat i huvudsak följa vid utarbetandet av denna nya slags försäkringsrörelse, och jag skall icke neka till, att synnerligen beaktansvärda synpunkter nyss blivit framförda av herr Lindley.

Emellertid vill jag för kammaren meddela följande, som torde ställa saken i dess rätta belysning, hoppas jag. Från andra med oss på sjöfartens område konkurrerande länders sida hava vidtagits liknande åtgärder, som man här föreslagit. Men icke på något håll har man vid utarbetandet av dessa förslag ägnat frågan om försäkring av befäl och manskap någon uppmärksamhet. Åtminstone tyda de handlingar, som för mig varit tillgängliga, icke på att så skett. I ett enda fall talas om besättningen, och det är i det engelska förslaget, där man för att lugna farhågorna hos sjöfolket meddelar något om, vilka bestämmelser som gälla för besättningen på fartyg, som *kapas* av en krigförande makt. Jag skall icke trötta kammaren med att uppläsa detta. Det ligger vid sidan av ämnet, men jag har åberopat det för att visa, att man icke ansett sig behöva framhålla annat än vad, som kan verka lugnande för sjömännen i länder, som redan äro inbegripna i krig. Icke desto mindre fann man vid sakens behandling hos oss att frågan om besättningens krav på säkerhet vore av sådan art, att den icke finge förbigås, och det exempel man hade från ifrågasvarande främmande länder manade ingalunda till efterföljd. Därför togs också denna sak upp, och man har gjort det på det sätt den ärade talaren påpekade och som herrarna finna i statsutskottets nu föreliggande betänkande.

Herr Lindley gör huvudsakligen tvänne anmärkningar. Den första går ut på att de hittills varande försäkringsformerna icke lämna tillräcklig trygghet. Jag har ingen anledning att närmare gå in på denna anmärkning, då den ärade talaren själv förklarar, att han i detta avseende hyste förhoppning om, att saken skulle kunna ordnas. Den andra och väsentligaste anmärkningen är, att man icke är nöjd med de bestämmelser om ersättning, som på det frivilliga avtalets väg hittills tillämpats. Man anser, att det bör komma ifråga väsentligt mera. Ja, jag vill gärna erkänna, att, om vi i denna stund kunde lösa frågan om sjöfolkets försäkring på ett effektivt och för alla parter tillfredsställande sätt, jag skulle vara den första att därtill bidraga. Men frågan är ganska invecklad, och jag tror, att man i detta sammanhang bör gå fram med synnerligt stor försiktighet. Vill man göra det till huvudsak att bringa hjälp åt sjöfarten — och detta innebär i sig även hjälp åt hela landets näringsliv och åt alla enskilda medborgare ifråga om införsel av förnödenheter och möjlighet att få arbetsförtjänst — får man icke ställa kraven på lösningen i detta sammanhang av en vitt utseende och svår fråga alltför höga. Men detta hindrar dock icke, att det uppslag, som här är givet, vinner beaktande, och vad i det avseendet kan göras utan att huvudsyftet med för-

slaget förfelas det bör också göras. Vill herr Lindley nöja sig med denna förklaring, tror jag, att han gör alla parter en god tjänst. I närvarande stund är jag icke i tillfälle att gå djupare in på saken och lämna detaljerade förklaringar av det enkla skäl, som herrarna nog kunna utleta av vad jag redan sagt. Frågan om försäkringens läggande på en annan bog är så omfattande — bland annat skulle det krävas att man ägde tillgång till ett försäkringsorgan som hade möjlighet att upptaga krigsförsäkringar för befäl och manskap — att det skulle krävas åtskilliga dagar, innan vi kunde skrida till igångsättande av försäkringen, ett uppskov som jag icke vågar förorda. Här äro icke blott dagar utan även timmar dyrbara.

*Ang. statens
övertagande
av ansvar för
krigsrisk för
fartyg och
last.*

(Forts.)

Slutligen vill jag nämna, att, även om man icke kan tillmäta den omständigheten alltför stor betydelse, så äro dock förhållandena, under det krig pågår, sådana, att rederierna måste ställa sig synnerligen förstående mot sjöfolkets krav för att kunna hålla sjöfartsförbindelserna uppe. Därest utskottets nu föreliggande hemställan vinner riksdagens bifall, vågar jag tro, att sjöfolket skall få sina berättigade fordringar tillgodosedda även där de gå utöver vad här är ifrågasatt.

Herr Lindley. Jag förstår mycket väl, att herr statsrådet har svårt att giva något bindande löfte i detta avseende, därför att Kungl. Maj:t icke behandlat denna sida av saken. Men icke förty är detta ju en fråga, som är brännande, att förhållandena bli ordnade på fullt tillfredsställande sätt i detta hänseende. Om det i andra länder icke gjorts så starka påtryckningar som man här måst göra beror det kanske på, att olycksfallsförsäkringslagarna i dessa länder för närvarande äro betydligt bättre än i vårt land. Den allmänna principen är, att olycksfallsersättning utgår med ungefär 60 % av lönen, under det att det här fastställda beloppet är alldeles otillräckligt. Jag hyser den förhoppning att Kungl. Maj:t mycket väl kan uppställa sådana villkor på rederierna beträffande försäkring av sjöfolk och beträffande den garanti rederierna skola avgiva i detta avseende, så att den av Kungl. Maj:t beviljade försäkring — som naturligtvis skall prövas i varje särskilt fall — skall komma till stånd. Därför tror jag att Kungl. Maj:t mycket väl kan uppfylla de krav vi ställa på Kungl. Maj:t. För min enskilda del skall jag därför icke opponera mig mot att frågan nu blir föremål för beslut.

Herr statsrådet Vennersten. På samma gång jag får tacka för det uttalande herr Lidley nyss gjorde ber jag få lämna ett par meddelanden.

På grund av sakens hastiga behandling har i ett avseende en uppgift inkommit i betänkandet, som behöver i någon mån kompletteras. Under den fortsatta utredning som pågår har det visat sig, att det icke är lämpligt att begränsa premierna till 1—5 % utan att man kan behöva behöva gå ned till $\frac{1}{2}$ och möjligen gå

Ang. statens
övertagande
av ansvar för
krigerisk för
fartyg och
last.

(Forts.)

upp till 7%. Jag nämner detta för att det icke må komma som en överraskning för riksdagen, ifall man anser lämpligt att tillämpa så låg premie som $\frac{1}{2}$ % eller en så hög som 7%. Den låga procentsatsen är betvingad av det förhållandet, att sjöfarten exempelvis över Östersjön eller mellan närliggande svenska hamnar icke behöver draga så hög premie som en procent, och under sådana förhållanden är det lämpligt, att man kan använda en lägre men fullt tillräcklig procentsats.

Vidare har man tänkt sig möjligheten av, att staten skall försäkra godset icke blott till dess fulla värde utan även, där så kan finnas lämpligt, till 80% av värdet. I det föreliggande utlåtandet står, att staten skall försäkra godset till dess fulla värde och återförsäkra $\frac{1}{5}$ därav.

Till sist tillåter jag mig meddela, att det slutliga fastställandet av ersättningen torde böra ske på vanligt sätt genom dispa-schör med rätt att överklaga hans utslag och icke av den kommission som får försäkringsrörelsen om hand.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Protokollsutdrag härom justerades.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran bankoutskottets sistslidne dag bordlagda memorial nr 19 ävensom lagutskottets samma dag bordlagda utlåtanden nr 26 och 27.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 7,27 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.
